

**ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОРАДЧА СЛУЖБА**

РОЗВЕДЕННЯ КІЗ

Козівництво має давню історію, сучасні здобутки і тенденції розвитку в культурі сільськогосподарського виробництва світу, що зумовлено значною цінністю продукції кіз, їх високими адаптивними властивостями та наявністю природно-економічних умов для розвитку галузі.

Основна продукція козівництва — це пух, вовна (мохер), молоко, м'ясо і шкури. Однорідну вовну кіз використовують для виробництва пухових хусток, трикотажу, тканин, оксамиту, килимів тощо. Козяче молоко характеризується цілющими й бактерицидними властивостями і належить до дієтичних та лікувальних продуктів харчування. М'ясо кіз нагадує високоякісну баранину, а жир (лій) має лікувальну властивість. Шкури кіз після вичинки є неперевершеним матеріалом для модельного взуття, з них виготовляють високоякісні матеріали для галантерейної промисловості.

Кози мають перевагу над усіма сільськогосподарськими тваринами через пристосувальні властивості: вони несприйнятливі до віспи, чуми, туберкульозу і трипаносомозу, стійкі проти корости, не хворіють на мастит. Кози здатні перетравлювати корми з високим вмістом клітковини — до 64 %, у результаті чого вони споживають порівняно з іншими сільськогосподарськими тваринами найбільшу кількість видів рослин — 470 із 545. Кози поїдають навіть молоді гілки дерев.

Цих тварин можна розводити в будь-яких природно-кліматичних зонах, навіть в екстремальних умовах.

Зааненська порода - це найвідоміша у світі молочна порода кіз. Тварини білої масті, безрогі, мають тонку шкіру й кістяк, суху та легку голову, довгу шию, прямий і довгий тулуб, широкі крижі, пропорційне добре розвинене вим'я; жива маса козлів — 70-80 кг, маток — 50-60 кг. Вони скороспілі, енергійні, рухливі, характеризуються високою плодючістю й молочною продуктивністю. Так, плодючість досягає 180-250 %, жива маса козенят при народженні — близько 3-4 кг. Лактація триває 8-10 міс, надій — 600-

700 кг. У кращих тварин за повноцінної годівлі він досягає 1000-1200, рекорд — 3080 кг. Вміст жиру у молоці — близько 3,0-4,5 %.

Інші породи кіз молочного напрямку: тоггенбурзька (Швейцарія), біла поліпшена (Німеччина), альпійська (Франція), англо-нубійська (Велика Британія), мегрельська (Грузія), горьківська (Росія).

Виробництво продукції козівництва. Основними складовими технології козівництва є відтворення стада, годівля та утримання тварин. Технологічний процес ґрунтується на закономірностях відтворення кіз як виробничому втіленні закономірностей онтогенезу тварин.

Відтворення стада. Залежно від зони розведення і виробничого напрямку в структурі стада може бути різна частка тварин кожної статевої й вікової груп: козлів-плідників — 1-2 %, маток — 35-60 %, кізочок — 20-25 %, козликів — 15-20 %, кастратів — 10-25 %.

Маток використовують 6-7, козлів — близько 4-5 років. Статевої зрілості кози досягають у 5-7-місячному, а відтворної — 1,5-річному віці. У разі несприятливих умов вирощування молодняку в перше парування кіз допускають у 2,5-річному віці. Кози мають сезонний характер розмноження і в охоту, тривалість якої 24-48 год. (у середньому — близько 40 год.), вони приходять восени, повторно — через 5-22 доби. Середня тривалість статевого циклу — 10-19 діб. Значна частина кіз (20-22 %) може приходити в охоту через кожні 5-9 діб. Кітність триває 5 міс. Козенят відлучають у 4-4,5-місячному віці.

Календарні строки проведення робіт з відтворення стада кіз залежать від конкретних виробничих і зональних природних умов господарства. Найважливіше — вибір строку окоту. Враховують: наявність кормів, приміщень, обладнання, робочої сили, сезонність розмноження тварин, динаміку цін та попиту на продукцію кіз протягом року. Фактичні строки окоту коливаються від січня до травня, а звідси визначаються строки парування кіз у період від серпня до грудня. За нормальної вгодованості козлів і маток парування (природне або штучне осіменіння) триває близько 40 діб. Переважна більшість маток запліднюється зазвичай у перші 20-25 діб парування.

Підготовка кіз, обладнання і приміщень до окоту, його проведення і вирощування козенят від народження до відлучення від маток, а також система вирощування молодняку після відлучення не мають принципових відмінностей порівняно з відповідними технологічними процесами у вівчарстві. Винятком є кози, яких використовують для одержання товарного молока. Насамперед доїти їх припиняють за 1,5 міс до окоту. В разі вирощування козенят під маткою доїння починають лише після відлучення молодняку. Особливе значення це має для вовнових кіз, а також пухових і частково місцевих грубововних. У молочному козівництві молодняку в період вирощування випоюють молоко та використовують різноманітні види підгодівлі. Кіз починають доїти через 1,5 – 2 години після окоту.

Годівля. До місячного віку козенята задовольняють свої потреби у поживних речовинах за рахунок молока матері. Проте в цей період їх починають привчати до поїдання інших кормів: доброякісного сіна, концкормів, коренеплодів тощо. Так, концкорми починають згодовувати з місячного віку по 30-50 г і доводять до 300-350 г на момент відлучення козенят від маток, коли жива їх маса досягає 18-20 кг.

Молодняку кіз після відлучення до 1,5-річного віку в раціон включають: зелені корми — 3-3,5 кг (влітку), сіно — 0,6-0,8 (взимку), силос — до 1 кг (тваринам старшого віку), концкорми — 0,2-0,3 кг. У такому раціоні міститься до 0,7-1,1 к. од. і 90-110 г перетравного протеїну, а також необхідна кількість сухої речовини, обмінної енергії, каротину та мінеральних речовин.

Рівень годівлі козлів-плідників і маток залежить від живої маси, показників продуктивності та фізіологічного стану тварин (парувальний і не парувальний періоди для самців; холостий, кітний та підсисний періоди для маток).

Норму годівлі козлів-плідників у парувальний період (2-4 садки) збільшують на 45-50 %. Поживність раціону досягає 1,9-2,3 к. од., вміст перетравного протеїну — близько 300-340 г.

Козлам-плідникам за добу згодовують у кг: зеленого корму — 3-5 (влітку), сіна — 2-3 (восени), вівса — 0,4-0,5, ячменю — 0,2-0,3, макухи — 0,1-0,2, збираного молока — 0,5-1. Рівень годівлі лактуючих маток порівняно з холостими збільшують на 60-70 %. Поживність їх раціону досягає 1,8-1,9 к. од., а вміст перетравного протеїну — 190-200 г.

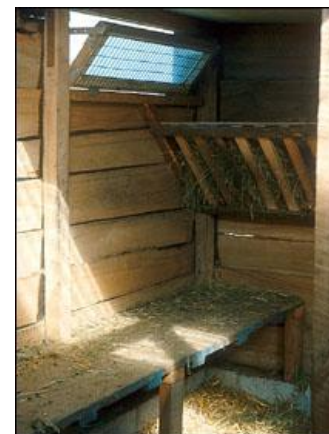
Підсисна матка одержує на добу у кг: зеленого корму — 2-2,5 (влітку), сіна — 1-1,5 (взимку, навесні), концкормів — 0,4-0,5, силосу — 1,5-2 (взимку, навесні). Козлів-кастратів годують за нормами козлів-плідників у не парувальний період, але меншими на 30-40 %.

Слід зазначити, що кози невибагливі до кормів, добре перетравлюють клітковину, тому їм можна згодовувати грубі корми невисокої якості, навіть, як уже зазначалося раніше, гілки дерев та кущів. Це визначає значну перспективу козівництва для розвитку маловідходних систем сільськогосподарського виробництва в зонах інтенсивного та екстенсивного землеробства.

Приклад орієнтовної денної норми на 1 голову.

Норми	Коза, 60 кг.	Коза, 90 кг.
Сіно	0.5 кг.	0.5 кг.
Трава	4.3 кг.	5.0 кг.
Концентровані корми, суміш	1.0 кг.	1.3 кг.
Цукрові буряки	0.2 кг.	0.2 кг.

Утримання. Існують дві принципові системи утримання кіз: стійлова та пасовищна. Протягом року ці системи змінюють і доповнюють одна одну. За нормами потреба в площі кошари для матки становить 1-1,2 м², для матки з козеням — 1,5 м², козла-плідника — до 2 м², козлика — 0,8 м², кізочки — 0,6 м². Приміщення мають бути світлими (коефіцієнт природного освітлення 1:12), сухими, без протягів. Кошари обладнують щитами і годівницями. Для утримання кіз (оскільки тварини стрибають) використовують щити більшої висоти, ніж для утримання овець. Для козлів-плідників висота їх досягає 1,5 м (у вівчарстві 0,9-1 м). Біля кошари має бути просторий баз (за площею у 2 рази більший за приміщення). Навіть у морози до -12 °С кіз можна утримувати на базу, оскільки вони бояться не холоду, а вологості та задушливого повітря.

Утримувати кіз великими отарами складно, оскільки вони не відзначаються добре вираженою стадністю (розбрідаються), дуже рухливі й дещо збуджені. Проте тварини швидко звикають до людей, реагують на лагідне ставлення до них. За особливостями поведінки кіз найкраще утримувати невеликими стадами в господарствах різної форми власності.

Альпійська

Тоггенбурзька

Нубійська